

Zadania domowe: Seria 3

Zadanie 3.1. (Operatorowy model momentu pędu)(1.42)

Niech operatory hermitowskie $\hat{A}$, $\hat{B}$, $\hat{C}$ spełniają następujące trzy związki komutacyjne:

$$(i) \quad [\hat{A}, \hat{B}] = i\hat{C}, \quad (ii) \quad [\hat{B}, \hat{C}] = i\hat{A}, \quad (iii) \quad [\hat{C}, \hat{A}] = i\hat{B},$$

Definiujemy operator $\hat{T} = \hat{B} + i\hat{C}$. Obliczyć następujące komutatory:

$$\begin{array}{lll} \text{a.) } [\hat{T}, \hat{T}^\dagger], & \text{b.) } [\hat{A}, \hat{T}], & \text{c.) } [\hat{T}^\dagger, \hat{A}], \\ \text{d.) } [\hat{A}^2, \hat{T}], & \text{e.) } [\hat{A}, (\hat{B}^2 + \hat{C}^2)]. \end{array}$$

Zadanie 3.2. (Tożsamości Bakera–Hausdorffa)(1.40)

Niech $\hat{A}$, $\hat{B}$ operatory spełniające relacje komutacyjne: $[\hat{A}, [\hat{A}, \hat{B}]] = 0 = [\hat{B}, [\hat{B}, \hat{A}]]$.

Pokazać, że:

$$\begin{array}{ll} \text{a.) } e^{\hat{A}+\hat{B}} = e^{\hat{A}} e^{\hat{B}} \exp\left(-\frac{1}{2} [\hat{A}, \hat{B}]\right), \\ \text{b.) } e^{\hat{A}+\hat{B}} = e^{\hat{B}} e^{\hat{A}} \exp\left(+\frac{1}{2} [\hat{A}, \hat{B}]\right). \end{array}$$

Zadanie 3.3. (Hermitowskość i unitarność operatorów)(1.7)

Rozważamy przestrzeń $L^2(a, b)$ funkcji całkowalnych w kwadracie na odcinku (a, b) (ściślej, podprzestrzeń funkcji falowych – znikających na brzegach przedziału). W przestrzeni tej mamy iloczyn skalarny

$$\langle f, g \rangle = \int_a^b dx f^*(x) g(x).$$

Udowodnić, że operator $\hat{A}_F$ działający na tej przestrzeni i polegający na mnożeniu $f \in L^2(a, b)$ przez funkcję $F(x)$

$$(\hat{A}_F f)(x) = F(x)f(x)$$

jest hermitowski, tj. $\hat{A}_F = \hat{A}_F^\dagger$.

Zadanie 3.4. (Hermitowskość i unitarność operatorów)(1.8)

Udowodnić, że operator $-i \frac{d}{dx}$ na przestrzeni $L^2(a, b)$ jest operatorem hermitowskim. Podać pełny dowód (tzn. nie korzystać z żadnych stwierdzeń pomocniczych).

Zadanie 3.5. (Operatory położenia i pędu)(1.27)

Znaleźć operator sprzężony do operatora $\hat{D}_x = \frac{d}{dx}$ (działającego w przestrzeni funkcji falowych – funkcji całkowalnych w kwadracie z odpowiednimi warunkami brzegowymi).

Zadanie 3.6. (Operatory położenia i pędu)(1.28)

Zbadać przemienność następujących operatorów: $\hat{A} = x$, $\hat{B} = \frac{d}{dx}$.

Zadanie 3.7. (Operatory położenia i pędu)(1.29)

Podnieść do kwadratu operator $\hat{A} = \frac{d}{dx} + x$.

Zadanie 3.8. (Operatory położenia i pędu)(1.30)

Obliczyć trzecią potęgę operatora $\hat{A} = \frac{d}{dx} + \frac{1}{x}$.

Zadanie 3.9. (Operatory położenia i pędu)(1.31)

Obliczyć komutator $[(\hat{Q} + \hat{D}), (\hat{Q} - \hat{D})]$, gdzie $\hat{Q} = x$ oraz $\hat{D} = \frac{d}{dx}$.

Zadanie 3.10. (Operatory położenia i pędu)(1.32)

Obliczyć komutator operatorów $\hat{A} = e^{ix}$ oraz $\hat{B} = e^{-ix} \frac{d}{dx}$.

Zadanie 3.11. (Operatory położenia i pędu)(1.33)

Porównać operatory: $\hat{A}^2 = \left(x \frac{d}{dx}\right)^2$, oraz $\hat{B}^2 = \left(\frac{d}{dx} x\right)^2$.

Zadanie 3.12. (Operator translacji)(1.41) Niech $\hat{Q}$, $\hat{P}$ – operatory hermitowskie położenia i pędu. Spełniają one relację komutacyjną $[\hat{Q}, \hat{P}] = i\hbar$. Na tej podstawie udowodnić, że dla rzeczywistego parametru x zachodzi relacja:

$$\exp\left[\frac{ix}{\hbar} \hat{P}\right] \hat{Q} \exp\left[-\frac{ix}{\hbar} \hat{P}\right] = \hat{Q} + x.$$

Dlatego też operator $\exp\left[\frac{ix}{\hbar} \hat{P}\right]$ bywa nazywany operatorem translacji.

---

* * * * *